

บทที่ 4 ที่มาและจุดมุ่งหมายของรัฐ

1. ความทั่วไป

ศัพท์ "รัฐ" หมายถึงการจัดองค์การทางการเมืองทั่ว ๆ ไป "ที่มาของรัฐ" ได้แก่ การวิเคราะห์ว่าอะไรน่าจะเป็นสาเหตุให้คนในสังคมรวมตัวขึ้นมาเป็นองค์การทางการเมือง ซึ่งมีทฤษฎีต่าง ๆ เช่น

- 1) ทฤษฎีเทวสิทธิ์ (Divine Right Theory)
- 2) ทฤษฎีการแบ่งงาน (Division of Labor Theory)
- 3) ทฤษฎีสัญชาตญาณ หรือทฤษฎีธรรมชาติ (Instinct or Natural Theory)
- 4) ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social Contract Theory)
- 5) ทฤษฎีอภิปรัชญา (Metaphysical Theory)
- 6) ทฤษฎีทางกฎหมาย
- 7) ทฤษฎีเชิงชีววิทยาว่าด้วยรัฐเป็นอินทรีย์และทฤษฎีวิวัฒนาการ (Organismic or Evolutionary)
- 8) ทฤษฎีการใช้กำลังบังคับ (Force or Coercion Theory)

2. ทฤษฎีที่หนึ่ง : ทฤษฎีเทวสิทธิ์

ถือว่ารัฐมีจุดกำเนิดขึ้นมาจากสภาวะอันศักดิ์สิทธิ์ (divine origin) คือ เทพยคาหรือผู้อยู่เหนือมนุษย์

(Appadorai, *The Substance of Politics*, 10th ed., London: Oxford University Press, 1968, p.3.)

ทฤษฎีนี้มีสาระอยู่ 3 ประการ ได้แก่

- 1) รัฐได้รับการสถาปนาขึ้นโดยเทวโองการหรือโดยเทพประสงค์
- 2) ผู้ครองรัฐหรือผู้เป็นประมุขของรัฐ (head of state) ได้รับการแต่งตั้งโดยผู้มีสถานะเหนือมนุษย์ คือ โดยพระเจ้าเป็นเจ้าหรือเทพยคาผู้ทรงฤทธิ์

3) ความรับผิดชอบหรือภารกิจที่ผู้นำหรือชุมชนกระทำนั้นขึ้นอยู่กับอำนาจอัน

ศักดิ์สิทธิ์

(J.N.Figgis. *Divine Right of Kings*. Cambridge, 1914.cf. Frederick Pollock. *An Introduction to the History of Politics*, Boston: Beacon Press, 1960, p.70 fn.)

2.1 **ยุคนิยายปรัมปราของกรีก (ยุคโฮเมอร์, Homeric age)** ในยุคดังกล่าวคือ ก่อนการกำเนิดไตรเมธีของกรีกโบราณนั้น บรรดาหัวหน้าของเผ่าชนได้รับการยกย่องว่าสืบเชื้อสายมาจากเทพยดา

(R.M. Mac Iver, *The Web of Government*. rev.ed., New York : Free Press, 1965, p.10.)

2.2 **ยุคอียิปต์** อียิปต์โบราณซึ่งบางครั้งเรียกว่า **“ยุคอียิปต์”** มีความเชื่อว่า กษัตริย์หรือฟาโรห์ (Pharaoh) สืบเชื้อสายมาจากเทพเจ้าชื่อ รา (Ra)

(Mac Iver, *op.cit.*, p.11.)

2.3 **ทิเบต** มีความเชื่อว่าองค์ลาโม ลามะ หรือทาไล หรือ ทาเลลามะ (Dalai Lama) สืบเชื้อสายมาจากพระพุทธองค์

2.4 **อินเดียโบราณ** ในตำนาน (myth) หรือความเชื่อทางศาสนาฮินดู (Hinduism) ถือว่ากษัตริย์คือ **“อวตาร” (avatar)** ของพระนารายณ์ ทั้งนี้ในยามบ้านเมืองไม่ปกติสุขหรือมีความสับสน เทพเจ้าจะแบ่งภาค (คืออวตาร) เพื่อจุดเป็นกษัตริย์เพื่อดับยุคเข็ญให้หมดไป

อนึ่ง ยังมีความเชื่อว่าผู้ที่อวตารมามากพยายามสถาปนากษัตริย์ให้เป็นสังคมที่อุดมคติ (ยูโทเปีย—Utopia) หรือสังคมในอุดมคติ หรือสุสาน คือ สถานบริเวณที่ดี ซึ่งศัพท์ ยูโทเปีย ตรงข้ามกับดิสตอเปีย (Dystopia) คือ **ทุสาน** หรือแผ่นดินที่ไม่เหมาะสม ไม่ก้าวหน้า

ตัวอย่างในอินเดียโบราณ คือ ความเชื่อว่า กษัตริย์ที่ดีย่อมได้รับการอวตารมาเพื่อสร้างและทำให้บ้านเมืองเป็นปกติสุข สิ้นยุคเข็ญ มีแต่ความรุ่งเรืองอย่างที่เรียกกันว่า **“รามราชย์” (Ram Rajya)** แปลว่า **แผ่นดินขององค์ราม** ที่เห็นได้ชัด ได้แก่ เรื่องในมหากาพย์ของอารยธรรมการตะ คือ **รามเกียรติ์ (The Ramayana)** ซึ่งพระรามคือผู้อวตาร (จุด) มาจากสรวงสวรรค์ เป็นฝ่ายธรรมะ มาพิชิตฝ่ายทศกัณฐ์ซึ่งถือว่าเป็นฝ่ายไม่มีธรรมะ อนึ่ง ในวรรณคดีไทยเรื่องสังข์ทอง มีคำร้อยกรองที่ว่า พระที่นั่งของพระอินทร์ **“ทิพย์อาสน์เคยอ่อนแต่ก่อนมา”** เปลี่ยนสภาพจากที่เคยเป็นมา คือ **“กระด้างดังศิลาประหลาดใจ”** จึงต้องส่งทิพย์เนตรลงไปเพื่อหาสาเหตุว่าคงจะมียุคเข็ญหรือความไม่เรียบร้อยเกิดขึ้นในโลกมนุษย์ จึงจำเป็นต้องลงไปช่วย

2.5 ยุโรปสมัยกลาง ในมัธยมสมัยแห่งประวัติศาสตร์ยุโรป ฝ่ายศาสนจักร คือ องค์การคริสตจักรมีอำนาจสูงมาก แต่แม้กระนั้นกษัตริย์ก็ยังได้รับการยกย่องว่าเป็น “ตัวแทนของ พระผู้เป็นเจ้า” (Viceregent of God) หรือเป็นผู้ที่ได้รับการ “เจิมประพรมแล้วโดยพระผู้เป็นเจ้า” (anointed of the Lord) นักวิชาการ เช่น Filmer ในหนังสือชื่อ Patriarcha (1680) ก็ได้กล่าวว่ แอดัม (มักเขียนเป็นภาษาไทยว่า อาดัม—Adam) ในคัมภีร์ไบเบิลเป็นกษัตริย์องค์แรกของมนุษย์ และกษัตริย์องค์ต่อ ๆ มา (ของอังกฤษ) เป็นผู้สืบสันตติวงศ์มา

2.6 อังกฤษ ธอมัส ฮอบส์ นักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษสนับสนุนทฤษฎีเทวสิทธิ์ และแนะนำให้ใช้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในการปกครอง ซึ่งเคยมีในต้นรัชกาลของพระเจ้าจอห์น แห่งราชอาณาจักรอังกฤษ คือก่อน ค.ศ.1215 อธิปไตยเป็นที่ยอมรับในขณะนั้น แต่ก็มีขุนนาง ทำทนายจนกระทั่งพระเจ้าจอห์นทรงถูกบังคับให้ลงพระนามในคำประกาศ “มหาเอกสาร” (Magna Carta) ซึ่งเป็นการปูทางสู่ความเป็นประชาธิปไตย

สำหรับเอกสารแมกนา คาร์ต้า เป็นต้นฉบับที่เก่าแก่ที่สุดเท่าที่มีการค้นพบ อายุประมาณ 700 ปี ได้จัดทำขึ้นโดยจอร์จบนหนังสือในปี ค.ศ.1297 ตามพระบัญชาของกษัตริย์เอ็ดเวิร์ด ปัจจุบันข้อความเหลือเพียง 68 บรรทัด ซึ่งได้มีการประมวลเอกสารฉบับนี้และมีรายงานว่าอยู่กับ มหาเศรษฐีอเมริกันชื่อ รอส เปรโร (Ross Perot) ซึ่งซื้อไปในราคา 1.5 ล้านดอลลาร์ หรือประมาณ 40 ล้านบาท ตามอัตราแลกเปลี่ยนในขณะนั้น

(แนวหน้า, 16 ธันวาคม 2527, หน้า 9)

เอกสารนี้ให้สิทธิเสรีภาพแก่พลเมืองอังกฤษมากยิ่งขึ้น อังกฤษจึงได้เริ่มเข้าสู่ยุคที่ถือว่า ผู้ปกครองคือกษัตริย์มีพระราชอำนาจเท่าที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ภายหลังจาก ค.ศ.1215 คือ 800 ปีมาแล้ว การปกครองในอังกฤษยึดทฤษฎีสัญญาประชาคม คือ พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้ รัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญเป็นเสมือนข้อตกลงระหว่างราษฎรกันเอง เพื่อให้มีผู้นำหรือผู้บริหาร ประเทศ

3. ทฤษฎีเทวสิทธิ์ : กรณีญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นมีพื้นที่รวมกันน้อยกว่าประเทศไทยแม้จะประกอบด้วยเกาะเกินกว่า 3000 เกาะ มีความยาวรวมกันถึง 2200 กิโลเมตร เดิมทีเค็ชวากษัตริย์ญี่ปุ่นหรือ “พระเจ้าจักรพรรดิ” (emperor) ได้รับการยอมรับจากชาวญี่ปุ่นว่าสืบเชื้อสายมาจากพระอาทิตย์เทวี (ถือว่าเป็นสตรีเทพ) ดังนั้น จึงมี สิทธิโดยชอบธรรม (legitimacy) ในการปกครองคนญี่ปุ่น

หลังจากที่ญี่ปุ่นปราศรัยแพ้ฝ่ายสัมพันธมิตร (Allies) คือ ขอมจำนวน ในวันที่ 2 กันยายน

ค.ศ. 1945 (พ.ศ.2488) ในมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 ประธานาธิบดี แฮร์รี เอส ทรูแมน (Harry S. Truman) ได้ส่งพลเอก ดักลาส แมคอาร์เธอร์ (Douglas MacArthur) วีรบุรุษแห่งมหาสงครามโลกครั้งที่ 2 เข้ามาทำการยึดครอง (occupation) และมีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นเป็นภาษาอังกฤษก่อน เพื่อประกันว่าเป็นประชาธิปไตย แล้วจึงแปลเป็นภาษาญี่ปุ่น เรียกกันว่า รัฐธรรมนูญแมคอาร์เธอร์ (MacArthur constitution) และลดพระราชอำนาจของพระเจ้าจักรพรรดิลงมาให้เป็นเพียงสัญลักษณ์ (symbolic status) ในฐานะพระประมุขของรัฐ (head of state) รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นเป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นฉบับดังกล่าวซึ่งใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน ว่าพระจักรพรรดิไม่มีความศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ (no divinity)

รัฐธรรมนูญฉบับนี้มีผลบังคับใช้ในปี ค.ศ.1947 และจักรพรรดิฮิโรฮิโตะ (Hirohito) ทรงมีสถานะเป็นกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญแบบเสรีประชาธิปไตยของโลกตะวันตก ซึ่งยึดโยงอยู่กับ ทฤษฎีสัญญาประชาคม ต่อมาในวันที่ 28 เมษายน ค.ศ. 1952 (พ.ศ.2495) ภายหลังจากยึดครองมาประมาณ 8 ปี ญี่ปุ่นได้ลงนามสนธิสัญญาสันติภาพ (Peace Treaty) กับสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นได้เป็นประเทศมีอธิปไตยคือเอกราชอย่างสมบูรณ์

4. ทฤษฎีเทวสิทธิ์ : กรณีไทย

ทฤษฎีเทวสิทธิ์เข้ามาในอาณาจักรไทยตั้งแต่ปลายยุคสุโขทัยประมาณ 700 ปีมาแล้ว โดยขอมเป็นผู้นำเข้ามา และขอมก็ได้รับอิทธิพล คือ ได้รับการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (cultural diffusion) ทฤษฎีเทวสิทธิ์จากอินเดียอีกต่อหนึ่ง ดังนี้

4.1 สมัยต้นและสมัยกลางสุโขทัย ในสมัยต้นและสมัยกลางยุคสุโขทัยผู้นำประเทศมิใช่ดำรงตำแหน่งเป็นกษัตริย์ แต่เป็นพ่อเมือง หรือเป็นพ่อขุน ตัวอย่างได้แก่ พระนามของผู้ปกครองอาณาจักรสุโขทัยลำดับที่สาม คือ พ่อขุนรามคำแหง ในสมัยนั้นไม่มีตำแหน่งเป็นกษัตริย์และยังไม่มีการใช้ราชาศัพท์ แต่ฐานะแห่งความเป็นผู้นำเทียบเท่ากับกษัตริย์ คือ เป็นประมุข

4.2 ปลายสมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยา และช่วงหนึ่งของยุครัตนโกสินทร์ ในปลายสมัยสุโขทัยอิทธิพลของทฤษฎีเทวสิทธิ์ของศาสนาฮินดูได้แผ่ขยายเข้ามายังประเทศโดยผ่านทางขอม ทฤษฎีเทวสิทธิ์มีอิทธิพลในสังคมไทยตั้งแต่ปลายสมัยสุโขทัยสืบเนื่องมาจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา จวบจนกระทั่งช่วงสมัยกรุงธนบุรีและสืบเนื่องต่อมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ได้มีอิทธิพลน้อยลงภายหลังรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

4.3 พระมหากษัตริย์ในสังคมไทยยุคกรุงศรีอยุธยา ในความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับสังคมไทยในสมัยกรุงศรีอยุธยาซึ่งยาวนานถึง 417 ปีนั้น พระมหากษัตริย์

ทรงอยู่ในฐานะต่าง ๆ กัน

(ม.ร.ว.ศึกฤทธิ์ ปราโมช, ทัศนะไทย, เล่ม 1 ภาคที่ 1, 2525 พิมพ์เนื่องในโอกาสฉลองกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี)

ดังต่อไปนี้ คือเป็น 1) เจ้าชีวิต 2) พระเจ้าแผ่นดิน 3) ธรรมราชา 4) นักรบอันยิ่งใหญ่ และ 5) เทวราช

1) ทรงเป็นเจ้าชีวิต ทรงมีพระราชอำนาจเหนือชีวิตทุกคนในสังคม ไม่ว่าบุคคลนั้นจะอยู่ในฐานะสูงต่ำอย่างไร กฎหมายกรุงศรีอยุธยาว่าอำนาจสั่งให้ประหารชีวิตคนได้นั้นอยู่ในพระมหากษัตริย์ แต่พระองค์เดียวเท่านั้น บุคคลอื่นจะใช้อำนาจนั้นได้ก็ต่อเมื่อได้รับพระราชทานอาญาสิทธิ์

2) ทรงอยู่ในฐานะพระเจ้าแผ่นดิน ทรงเป็นเจ้าของแผ่นดินทั่วพระราชอาณาจักร จะพระราชทานแผ่นดินเป็นเนื้อที่เท่าใด ให้แก่ผู้ใดใช้ทำมาหากินก็ได้ หรือจะทรงเรียกคืนเสียเมื่อไร อีกก็ได้เช่นเดียวกัน ดังที่ปรากฏว่าเอกสารเกี่ยวกับที่ดินซึ่งใช้กันตั้งแต่กรุงศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน บุคคลมิได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินซึ่งตนครอบครองอยู่ แต่ได้รับพระบรมราชานุญาตให้ทำมาหากินบนผืนแผ่นดินตามที่และกรรมสิทธิ์ในพระบรมราชานุญาตให้ใช้ที่ดินได้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่โอนให้แก่กันหรือซื้อขายจําเองกันได้

3) ทรงอยู่ในฐานะเป็นธรรมราชา ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา และใช้พระราชอำนาจปกครองรักษาสถาบันแห่งพระพุทธศาสนาตลอดจนศีลธรรม ทรงตราพระราชกำหนดกฎหมายต่าง ๆ ให้คนในสังคมปฏิบัติตามโดยมีเงื่อนไขว่า จะต้องทรงปฏิบัติตามพระราชกำหนดกฎหมายนั้น ๆ ด้วยพระองค์เอง และทรงเป็นผู้ชี้ขาดขั้นสุดท้ายในข้อพิพาทและความคิดดูถูก

4) ทรงเป็นนักรบอันยิ่งใหญ่ ทรงอยู่ในฐานะจอมทัพไทย เป็นผู้บังคับบัญชาทหารสูงสุด (commander-in-chief) ของประเทศ ทรงเป็นผู้นำทหารในการศึกสงครามทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นการสงครามเพื่อป้องกันประเทศหรือในการขยายพระราชอาณาเขต

5) ทรงเป็นเทวราช เมื่อมีพระบรมราชโองการแล้ว พระบรมราชโองการนั้นถือว่าศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดจะขัดขืนมิได้ แม้แต่จะวิจารณ์หรือแสดงความคิดเห็นในทางใด ๆ ไม่ได้ทั้งสิ้น

5. ทฤษฎีเทวสิทธิ์ : กรณีจีนโบราณ

ในแผ่นดินจีนโบราณ สัทธิตะสิทธิ์ปรากฏในรูปความเชื่อว่าการกษัตริย์หรือฮ่องเต้ปกครองเพราะได้รับ "อาณัติแห่งสวรรค์" (แมนเดท ออฟ เฮฟเวน, mandate of heaven) ก็ได้รับความเห็นชอบจากเทพเจ้าหรือจากอำนาจศักดิ์สิทธิ์เบื้องบน

กรณีของจีนโบราณ ทฤษฎีทางสิทธิเกี่ยวข้องกับวลี "ฟ้าสั่ง" หรือ "ฟ้าลิขิต"

6. ทฤษฎีที่สอง : ทฤษฎีเกี่ยวกับการแบ่งงาน (Division of Labor theory)

ถือว่ารัฐเกิดขึ้นเนื่องจากความจำเป็นอันมีขึ้น เพราะกิจการงานของมนุษย์ได้แตกแขนง และสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น งานของมนุษย์มีมากขึ้น คือ มีไม่เฉพาะแต่ในเกษตรกรรม แต่ได้ขยายออกไปเป็นพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม และการรวมตัวทางเศรษฐกิจในรูปต่าง ๆ กัน เมื่อรัฐอุบัติขึ้น จำเป็นต้องมีอำนาจควบคุมดูแลการแบ่งงาน (division of labor) คือ ดูแลว่าใครควรจะทำอะไร อาชีพอะไรและแต่ละอาชีพจะต้องอยู่ในเกณฑ์อย่างไร ทฤษฎีนี้ยึดความจำเป็นทางเศรษฐกิจซึ่งจะต้องคำนึงถึงหนุ่นด้านการเมือง

7. ทฤษฎีที่สาม : ทฤษฎีสัญชาตญาณ (Instinct theory) หรือทฤษฎีธรรมชาติ (Natural theory)

7.1 ทฤษฎีสัญชาตญาณกล่าวว่า มีแรงธรรมชาติ (natural force) ที่ผลักดันให้มนุษย์รวมตัวกันให้เป็นรัฐหรือให้เป็นองค์การทางการเมืองขึ้นมา แรงธรรมชาติ คือ สิ่งที่อุบัติขึ้นเอง เมื่อเกิดมาเป็นมนุษย์เป็นสัญชาตญาณ (instinct) เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เป็นเรื่องที่ไม่มีการปรุงแต่งโดยสภาพแวดล้อมในภายหลัง

7.2 อริสโตเติล บิดาแห่งวิชารัฐศาสตร์ กล่าวไว้ว่า "รัฐถือกำเนิดมาจากธรรมชาติ" และ "มนุษย์เป็นสัตว์ที่มีธรรมชาติให้อยู่ในเมืองหรือรัฐ" (โฮโม โปลิติกัส—homo politicus) หรือ มนุษย์ที่มีชีวิตสมบูรณ์ก็ต่อเมื่ออยู่ในเมืองหรือนครรัฐ (Man is a political animal)

(Aristotle, *The Politics*, Book II.)

หากไม่อาศัยอยู่ในรัฐ (นครรัฐ) แล้ว อริสโตเติลถือว่าจะต้องเป็น "เทพยดา" หรือ "สัตว์โลกอื่น ๆ" (gods or beasts) คำกล่าวของอริสโตเติลนี้มีผู้แปลความหมายคลาดเคลื่อนอยู่บ่อย ๆ คือ มักจะแปลว่ามนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (สนใจเรื่องการเมืองโดยปกติวิสัย) แต่ความหมายของอริสโตเติล คือ ชีวิตมนุษย์จะสมบูรณ์ได้ก็ต่อเมื่อองค์การทางสังคมที่ใหญ่กว่าครอบครัว หรือใหญ่กว่าหมู่บ้าน

อริสโตเติลถือว่ามนุษย์โดยธรรมชาติจะอยู่ตามลำพังมิได้หรือแม้จะอยู่ในกลุ่มสังคมเพียงระดับครอบครัวก็ไม่พอเพียง อริสโตเติลถือว่ามนุษย์มีแรงผลักดันหรือแรงกระตุ้นภายในที่จะต้องอยู่ในองค์การที่ใหญ่กว่าครอบครัวหรือแม้กระทั่งใหญ่กว่าหมู่บ้าน ซึ่งอริสโตเติลถือว่าไม่ทำให้ชีวิตคนสมบูรณ์ มนุษย์จึงต้องคืนรนรวบรวมหมู่บ้าน เพื่อก่อตั้งเป็นองค์การการเมืองที่ใหญ่ขึ้นคือเป็นระดับนครรัฐ ทฤษฎีสัญชาตญาณตรงข้ามกับทฤษฎีรัฐนิยม (แอนนาคิสမ်,

anarchism) ซึ่งถือว่ามีมนุษย์ไม่ควรอยู่ในรัฐ แต่ทฤษฎีสัญชาตญาณบ่งว่ามนุษย์มีจิตใจประสงค์จะอาศัยอยู่ในรัฐ

7.3 ทฤษฎีสัญชาตญาณนี้บางครั้งเรียกว่า ทฤษฎีธรรมชาติ

(Garlton C.Rodee, et al. *Introduction of Political Science*, 3rd ed. Tokyo: McGraw-Hill Kogakusha, 1976, p.20.)

ทฤษฎีนี้ถือว่าสังคมอันประกอบด้วยบุคคลต่างอาชีพ ต่างบทบาท ต่างเพศ ต่างผิวพรรณ ต่างวัย ฯลฯ ย่อม "วิวัฒนาการ" คือการเปลี่ยนแปลงสม่ำเสมอ แม้บางครั้งจะเป็นไปอย่างเชื่องช้าก็ตาม ผลในทางตรรกวิทยาก็คือ แนวโน้มที่ว่าอะไรก็ได้เกิดมาย่อมคืออยู่แล้ว และไม่ควรเปลี่ยนแปลงมากนัก

ผู้ยึดถือแนวคิดแห่งการวิวัฒนาการตามธรรมชาติ (natural theory) มีตัวอย่างคือ เอดมันด์ เบอร์ก (Edmund Burke) รัฐบุรุษชาวอังกฤษ

8. ทฤษฎีที่ดี : ทฤษฎีสัญญาประชาคม (Social contract theory)

ทฤษฎีสัญญาประชาคมเกี่ยวข้องกับสมมติฐานในเรื่อง "ภาวะธรรมชาติ" (state of nature) และ "สิทธิโดยธรรมชาติ" (natural right) ทั้งนี้โดยอ้างว่าในสมัยศึกดาบรพรเป็นเวลาล่วงเลยนับหมื่น ๆ ปีมาแล้ว มนุษย์โบราณยังไม่มีกรรวมตัวเป็นบ้านเมืองหรือไม่มีกรรวมตัวเป็นรัฐนับได้ว่าเป็นภาวะธรรมชาติ โดยขาดความสัมพันธ์เชิงการเมือง ภาวะธรรมชาติเป็นเพียงสภาพแห่งความเป็นองครวมของสังคม (society), ยังไม่มีสภาพเป็นสังคมการเมือง (political society or polity)

ในภาวะธรรมชาติคือเมื่อยังไม่มีกรเกิดขึ้นของสังคมการเมือง มนุษย์ย่อมมีสิทธิตามธรรมชาติ อันได้แก่ สิทธิที่มีมาแต่กำเนิด โดยเฉพาะในการปกครองตนเอง และเมื่อมีอยู่ในตัวคนตั้งแต่อ่อนแอแต่ชกยอมสามารถมอบให้บุคคลอื่นได้

การมอบหมายยกสิทธิที่มีติดตัวเองมา (คือสิทธิธรรมชาติ) ให้ผู้อื่นนี้อาจทำได้ในรูปของการให้ทำหน้าที่อย่างหนึ่งหรือประกอบกิจหลายอย่างก็ได้ การมอบหมาย (delegate) มีลักษณะแห่งการให้เป็น "ตัวแทน" (representation) ในข้อสมมติฐานว่ามีการมอบหมายสิทธินี้ให้ถือว่าเป็นการกระทำพร้อม ๆ กันหลายคน เรียกว่ามีการทำ "สัญญาประชาคม" หรือ "สัญญาสังคม" สัญญาประชาคม คือ ข้อสมมติฐานว่ามีการทำสัญญาโดยที่มีการมอบอำนาจหรือมอบสิทธิให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งให้เป็นผู้นำหรือผู้ปกครองของชุมชนนั้น มีนักคิดหลายคนที่ได้สร้างทฤษฎีเกี่ยวกับสัญญาประชาคม เช่น ฮอบส์ และล๊อค และพึงเข้าใจว่าการทำสัญญานี้เป็นเพียงข้อสมมติ

เท่านั้น ทั้งนี้เพราะย่อมไม่มีการจดบันทึกเหตุการณ์ในยุคสมัยที่เป็นหมื่น ๆ หรือนับเป็นแสนปี มาแล้ว

ผู้ปกครองที่ได้รับมอบหมายอำนาจนี้บางทฤษฎีสัญญาประชาคมอ้างว่าเป็นการมอบหมายอย่างเต็มที่และเด็ดขาด บางทฤษฎีอ้างว่าเป็นการมอบหมายโดยมีเงื่อนไข รายละเอียดเพิ่มเติมมีดังต่อไปนี้

9. ทฤษฎีสัญญาประชาคมของธอมัส ฮอบส์ (1588-1679) และของจอห์น ล็อก (1632-1740)

9.1 ฮอบส์ มีชีวิตอยู่ในช่วงสงครามกลางเมืองอันยาวนานประมาณ 10 ปีของ อังกฤษ(1642-51) หนังสือสำคัญของ ฮอบส์ ได้แก่ *The Leviathan* (เดอะ เลิโอะทัน) เขาเชื่อว่า มนุษย์มีธรรมชาติที่เลวร้าย คือ มีแนวโน้มที่จะประพฤติชั่วตลอดเวลา อีกทั้งเขานูมานไว้ว่า ชีวิตในอดีตนั้นไม่น่าอภิรมย์แม้แต่น้อย คือ “โดดเดี่ยว, ยากแค้น, โสโครก, ป่าเถื่อน และอายุสั้น” (*solitary, poor, nasty, brutish and short.*) และเมื่อมีสัญญาประชาคมแล้วจะต้องเป็นการมอบอำนาจอธิปไตยที่ไม่มีโอกาสที่จะเรียกคืนได้คือเมื่อ “ให้แล้วให้เลย” เป็นการให้โดยเด็ดขาดเป็นนิรันดร์

ทฤษฎีของฮอบส์เป็นการมองโลกในแง่ร้ายหรือทุทธรมนีย์ (*pessimistic*) คือ เห็นว่า มนุษย์จะต้องอยู่ภายใต้หัวหน้าหรือผู้นำอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นก็จะกระทำชั่วเพราะควบคุมตนเองไม่ได้ รัฐที่ถือกำเนิดขึ้นมาตามทฤษฎีของฮอบส์นี้ เป็นรัฐที่มีผู้นำแบบเผด็จการหรือแบบที่ใช้อำนาจอย่างเต็มที่

9.2 สัญญาประชาคม ทฤษฎีของจอห์น ล็อก การมอบหมายสิทธิอย่างมีเงื่อนไข เป็นทฤษฎีของนักวิชาการชาวอังกฤษอีกผู้หนึ่ง ชื่อ จอห์น ล็อก (1632-1740)

หนังสือสำคัญของจอห์น ล็อก คือ บทพิจารณาว่าด้วยรัฐบาล—*Two Treatises of Government*

จอห์น ล็อก เชื่อว่ามนุษย์มีธรรมชาติที่ติดมาตั้งแต่กำเนิด ความหมายของธรรมชาติที่ดี คือ มีแนวโน้มที่จะประพฤติดี แต่การอยู่ในภาวะธรรมชาติโดยมีสิทธิตามธรรมชาตินั้นลอคอ้างว่ามีความยุ่งยาก คือมีปัญหาเกิดขึ้น

ปัญหานั้น ได้แก่ การไม่มีผู้ตัดสินเมื่อมีการขัดแย้งเกิดขึ้น เพราะแต่ละคนมีสิทธิโดยธรรมชาติพอ ๆ กัน โดยไม่มีใครมีอำนาจเหนือใคร สภาพธรรมชาติการอยู่ร่วมกันในสังคมอันเป็นสภาพยังไม่เข้าสู่สภาพทางการเมือง สภาพทางการเมืองเกิดขึ้นเมื่อใช้อำนาจ “เหนือ” คนอื่นใน

สภาพของชุมชน หรือในสภาพ “สาธารณะ” (public)

การเข้าสู่สภาพทางการเมือง (political) คือ การทำชุมชนหรือสังคมให้มีสภาพเป็น “เผ่าชน” หรือให้เป็น “รัฐ” ขึ้นมาได้ นั่นเขาคิดข้อมติฐานว่าเป็นการทำสัญญามอบหมายอำนาจให้บุคคลหนึ่งเป็นผู้นำหรือผู้บริหาร แต่การมอบอำนาจนี้เป็นไปอย่างมีเงื่อนไข คือ ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจะต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบแห่งความถูกต้องตามเสียงของคนหมู่มาก หากไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไข ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจก็อาจถูกถอนจากตำแหน่งได้

ทฤษฎีมองธรรมชาติมนุษย์ในแง่ดีหรืออูททรานี (optimistic) คือ มีความไว้วางใจ (trust) เพื่อนมนุษย์ว่า โดยเนื้อแท้มีอุปนิสัยหรือแนวโน้มที่จะประพฤติไปในทางที่ดีไม่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม แต่การที่ต้องมีการทำสัญญาเพื่อมอบสิทธิบางอย่างให้แก่ส่วนรวมนั้น เป็นไปเพื่อ “ความสะดวก” เพื่อจะมีระบบแห่งการอยู่ร่วมกันในสังคม เช่น มีผู้ตัดสินเมื่อมีกรณีพิพาทเกิดขึ้นระหว่างปัจเจกชน

9.3 ธรรมชาติของทฤษฎีสัญญาประชาคม เดิมทีเคยถือว่าเป็น “การทำสัญญา” แบบชั่วนิรันดร์ (eternal) และทำกันมาตั้งแต่บรรพกาลนานมาแล้ว ในกรณีสหรัฐอเมริกาอาจถือได้ว่านับตั้งแต่การเลือกตั้งประธานาธิบดีอเมริกันสมัยแรก คือ ยอร์จ วอชิงตัน

การทำสัญญาประชาคมที่ยืนยาว ได้แก่ การมี “รัฐธรรมนูญ” แต่มีข้อกำหนดให้มีสัญญาประชาคมที่มีผลเป็นช่วงเวลาสั้น กล่าวคือ ให้มีการเลือกตั้งเป็นระยะ ๆ (เช่น ทุก 2 ปี ทุก 4 ปี เป็นต้น) และผู้ได้รับเลือกตั้งขึ้นมาเป็นช่วงเวลาแห่ง “วาระของการดำรงตำแหน่ง” (term of office)

บทบาทของสามัญชนได้รับการยอมรับ ได้แก่ การถือว่าทุกคนมี “สิทธิตามธรรมชาติ” ในบางเรื่อง เช่น การมีสิทธิในการ 1) แสดงความคิดเห็น 2) การมีความเชื่อ หรือ 3) การนับถือศาสนา

10. ทฤษฎีที่ห้า : ทฤษฎีอภิปรัชญา (Metaphysical theory)

เฟรดเดอริก เฮเกิล (ค.ศ.1770-1831) นักวิชาการเยอรมันสนับสนุน ทฤษฎีนี้ถือว่ารัฐมีสภาพพิเศษแตกต่างจากสังคมของคนโดยทั่วไป ทฤษฎีนี้มีอิทธิพลมากต่อการขยายตัวของลัทธิฟาสซิสต์ และพรรคนาซีในประเทศเยอรมนีก่อนมหาสงครามโลกครั้งที่สอง

เฮเกิล ถือว่ารัฐเป็นสภาพนามธรรม (abstract) คือ จับต้องหรือสัมผัสไม่ได้ แต่เป็นสภาวะที่มีอยู่อย่างแท้จริง รัฐมีตัวตนเป็นเอกเทศจากสังคมมนุษย์ธรรมดา คือ มีสภาพเฉพาะของตนเอง เข้าขั้นอภิปรัชญา (metaphysics) อันหมายถึงมีสภาวะเหนือโลกเหนือสภาวะธรรมดา และจะยืนยงคงกระพันอยู่ตลอดกาล

(S. Avineri. *Hegel's Theory of Modern State*. Cambridge: Cambridge University Press, 1972.)

ผลที่ตามมาจากทฤษฎีของโฮเกิลที่ยกย่องบูชารัฐ คือ เกิดความคลั่งไคล้บูชาชาติ จนกระทั่งมีส่วนทำให้เกิดความศรัทธาต่อรัฐเยอรมัน และรัฐอิตาลีในสมัยนั้น

แม้จะมีหลายปัจจัยที่ทำให้คนเยอรมันหันไปสนับสนุนฮิตเลอร์และคนอิตาลีสนับสนุน มุสโสลินี แต่อิทธิพลของความคิดของเฟรดเดริก เฮเกิล ในการยกย่องรัฐคือองค์รวมมากกว่าตัว บุคคลหรือปัจเจกชนย่อมปรากฏอยู่

11. ทฤษฎีที่หก : ทฤษฎีทางกฎหมาย (Legal or Juristic theory)

ถือว่ารัฐมีขึ้นมาโดยความจำเป็นทางกฎหมาย คือ เมื่อมีคนอยู่รวมกันในสังคมเป็น จำนวนมาก ย่อมจำเป็นต้องมีบทบัญญัติต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อกำหนดมาตรฐานแห่งพฤติกรรม

นอกจากนี้ ยังต้องมีองค์การที่จะคอยดูแลให้มีการประพฤติปฏิบัติ ตามบทบัญญัติ (enforcement) เหล่านั้น องค์การนั้น คือรัฐ

ทฤษฎีนี้คล้ายกับทฤษฎีสัญญาประชาคม คือ เชื่อว่ารัฐถือกำเนิดขึ้นมาเพราะมีความ จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคม แต่ให้ความสำคัญเน้นหนักไปเรื่องเชิงกฎหมาย สำหรับส่วนรวม

ทฤษฎีสัญญาประชาคมเน้นหนักไปในเรื่องของผู้มีสิทธิหรือผู้มีอำนาจในการออกกฎหมาย ซึ่งมักมิได้กล่าวถึงสภาพธรรมชาติหรือมองย้อนไปในอดีตอันไกลโพ้น

(G.B.de Huszar and T.H.Stevenson, *Political Science*, Ames, Ohio, Littlefield and Adams, 1951, p. 10.)

ทฤษฎีสัญญาประชาคมเป็นการตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับเหตุการณ์ หรือสภาพ การณ์ใน อดีตสมัยปฐมกาลหลายหมื่นหลายแสนปีมาแล้วของมนุษยชาติ ซึ่งย่อมไม่มีผู้ใดทราบว่าเป็น อย่างไรอย่างแท้จริง

12. ทฤษฎีที่เจ็ด : ทฤษฎีเชิงชีววิทยา : รัฐมีสภาพเป็นอินทรีย์ (Organismic theory)

รัฐเปรียบเหมือนสิ่งมีชีวิตเคลื่อนไหวได้ ถือว่ารัฐประกอบไปด้วยส่วนต่าง ๆ เสมือนเป็น วัยวะต่าง ๆ รัฐย่อมมีวงจรของการวิวัฒนาการคล้าย ๆ ของสิ่งมีชีวิต รัฐเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และการเจริญเติบโตก็เป็นไปแบบสิ่งมีชีวิต ค่อยเป็นค่อยไป อุปสรรคขัดขวางการเจริญเติบโต อาจมีอยู่บ้าง แต่ในท้ายที่สุดย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปทำนองเกี่ยวกับร่างกายมนุษย์ที่อาจเจ็บป่วย หรือประสบอุบัติเหตุบ้างบางครั้งบางคราว

การเปรียบรัฐว่าเหมือนอินทรีหรือสิงห์มีชีวิตมักเป็นไปเพื่อแสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยต่าง ๆ ของรัฐ หากมีการเปลี่ยนแปลงในหน่วยหนึ่ง หรือในองค์การหนึ่ง ย่อมกระทบกระเทือนหน่วยหรือส่วนอื่น ๆ ด้วย หน่วยของรัฐ ได้แก่ ฝ่ายบริหาร, นิติบัญญัติ และ ตุลาการ เป็นต้น

ทฤษฎีนี้ถือว่า "สังคม" (society) กับ รัฐ (state) มีความหมายอย่างเดียวกัน แทนที่จะเห็นว่ารัฐมีลักษณะพิเศษเฉพาะในด้านการเมือง ส่วน "สังคม" นั้น กินความที่กว้างกว่า คือ หมายรวมถึงสถาบันอื่น ๆ เช่น ศาสนา เศรษฐกิจ หรือการศึกษา และวัฒนธรรมเข้าไปด้วย เมื่อกล่าวว่าการปกครองเมืองหรือเสรีภาพ หรือ ฯลฯ เป็น "หัวใจ" ของระบอบการปกครองประชาธิปไตย เป็นการใช้อุปมาอุปไมยที่เอนเอียงมาเปรียบเทียบกับรัฐมีลักษณะคล้ายร่างกายมนุษย์

13. ทฤษฎีที่แปด : รัฐเกิดขึ้นมาโดยใช้ความรุนแรงอำนาจหรือการบังคับ (force, coercion theory)

เกี่ยวข้องกับสมมติฐานที่ว่าเมื่อหลายหมื่นหรือหลายแสนปีมาแล้วมนุษย์เร่ร่อนพเนจร โดยมีความดุกันก้าวร้าว มีการรุกรานกันระหว่างเผ่าเพื่อแบ่งผลประโยชน์ต่าง ๆ

เมื่อเผ่าหนึ่งได้กลายเป็นผู้พิชิตแล้ว ผู้พเนจรเหล่านี้ก็ตั้งถิ่นเป็นอภิสิทธิ์ชน คือ เป็นผู้มั่งคั่งพิเศษต่าง ๆ จนตั้งตนเป็นนายหรือปกครองดินแดนที่ตนได้ชัยชนะ

ในระหว่างที่คงสภาพเป็นเผ่าอาจเรียกชื่อเพียงบรรณาการ (คือ ของกำนัล) จากผู้ที่อยู่ได้ปกครองแต่เมื่อกลายเป็นบ้านเมืองหรือกลายเป็น "สังคมการเมือง" มากยิ่งขึ้นแล้วย่อมสามารถเก็บภาษีอากรและค่าบริการอื่นอีกด้วย

ทฤษฎีเกี่ยวกับการใช้กำลังบังคับนี้มีนักค้นขุดอยู่บ่อย ๆ โดยมักเชื่อกันว่าจำเป็นต้องมี "ผู้นำ" หรือ "มุขมูรุษ" ผู้ทรงพลังกำลังในการสู้รบเพื่อปกป้องและเพื่อผลของความสงบสุขต่าง ๆ

ตำแหน่งของผู้นำนั้นอาจเปลี่ยนแปลงตามกาลสมัย เช่น เมื่อมีการรวมตัวเป็นเผ่าก็เป็น "หัวหน้าเผ่า" เมื่อมีการรวมตัวกลายเป็นอาณาจักร ผู้นำก็กลายเป็น "กษัตริย์" หรือ "เจ้าผู้ครองนคร"

นักปรัชญาและนักประวัติศาสตร์อังกฤษชื่อฮายสก็อต ชื่อ เดฟวิด หรือ เดวิด ฮูม (David Hume, 1771-76) สนับสนุนทฤษฎีการกำเนิดรัฐโดยพลังกำลัง

เดวิด ฮูม กล่าวว่า "น่าจะเป็นไปได้ว่า การมีหัวหน้าหรือประมุขของหมู่ชนเกิดขึ้นมาได้ นั้น เป็นเพราะในช่วงแห่งการรบได้มีบุรุษ ซึ่งมีความสามารถและกล้าหาญเป็นเลิศ...และการมี

สภาพเป็นป่วนทำให้คนเคยชินกับการอยู่ภายใต้บุคคลนั้น"

(David Hume, *Essays*. V.: "Of the Origin of Government"; cf Appadorai, *op.cit.*, p.32.)

ตัวอย่างมีหลายกรณี เช่น ในคริสต์ศตวรรษที่ 9 คือ ประมาณ 1,100 ปีเศษมาแล้ว มีคนหลายเผ่าในสมณฑลดินเวียได้ต่อสู้ซึ่งกันและกัน และผลก็คือทำให้เกิดอาณาจักร 3 แห่ง ได้แก่ 1) นอร์เว 2) สวีเดน และ 3) เคนมาร์ค อีกตัวอย่างหนึ่ง ได้แก่ ในคริสต์ศตวรรษที่ 6 มีการตั้งอาณาจักร ลอมบาร์ดี (Lombardy) และสถาปนาขึ้นจากการใช้พลังกำลังต่อสู้

14. จุดประสงค์และหน้าที่แห่งรัฐ

มีแนวคิดต่าง ๆ กัน

14.1 **ทรรศนะของอริสโตเติล** ถือว่าหากมนุษย์มีชีวิตอยู่แบบโดดเดี่ยวอยู่กันเพียงระดับครอบครัว หรือแม้กระทั่งอยู่กันเป็นชุมชนระดับหมู่บ้านก็ยังมีชีวิตที่สมบูรณ์ไม่ นักปราชญ์กรีกผู้นี้เห็นว่าการมีรัฐช่วยให้มีชีวิตที่สมบูรณ์ ซึ่งหมายถึงการมีคุณภาพชีวิตอัน ได้แก่ สภาพะชีวิตที่ดีถูกต้องตามครรลองแห่งเหตุผล

อริสโตเติลกล่าวไว้ในหนังสือชื่อ การเมือง ของเขาไว้ว่า "จุดประสงค์ของรัฐไม่ใช่เพียงเพื่อมีชีวิตอยู่ แต่จะต้องเป็นไปเพื่อชีวิตซึ่งมีคุณภาพดี" ("The end of the state is not mere life. It is rather, a good quality of life.")

Cf. Andrew Hacker, *Political Theory*, New York: Macmillan, 1961, p.81.

อริสโตเติล กล่าวว่า การมีรัฐเพื่อ 1) ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความจำเป็นพื้นฐานปัจจัย 4 และให้ความสะดวกสบายหรือให้สวัสดิภาพต่าง ๆ 2) มุ่งมั่นให้เกิดความดีงามหรือคุณธรรมขึ้นในรัฐด้วย

("Any polis-must devote itself to the end of encouraging goodness.")

14.2 **ทรรศนะของจอห์น ล็อก** จอห์น ล็อก มีแนวคิดที่แตกต่างออกไปมาก จากอริสโตเติลซึ่งเน้นเรื่องคุณภาพชีวิต ซึ่งให้ความสำคัญกับเรื่องทางวัตถุไม่มากนัก คือ เอนเอียงไปในทางจิตนิยม จอห์น ล็อก มีชีวิตอยู่ในช่วงใกล้การปฏิวัติอุตสาหกรรม ให้ความสำคัญกับหน้าที่ของรัฐในการพิทักษ์ทรัพย์สิน (property) ล็อก กล่าวว่า "จุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่และสำคัญที่สุดทางการรวมตัวขึ้นเป็นรัฐ และอยู่ภายใต้รัฐบาล ได้แก่ การรักษาไว้ซึ่งทรัพย์สิน" (The great and chief end of men's uniting into commonwealths and putting themselves under government, is the preservation of their property.)

(Cf. Hacker, *op.cit.*, p.250.)

14.3 จุดมุ่งหมายและหน้าที่แห่งรัฐ : ทรรศนะของมองเตสกีเยอ นักปราชญ์และนักนิติศาสตร์ชาวฝรั่งเศสระดับปรมาจารย์ คือ ชาร์ลส์ หลุยส์ มองเตสกีเยอ (Charles Louis Montesquieu, 1689-1755) กล่าวไว้ในหนังสืออันสำคัญยิ่งชื่อ จิตวิญญาณของบรรดากฎหมาย (The Spirit of Laws, 1748) ว่ารัฐมีหน้าที่ต่อราษฎร คือ 1) คุ้มครองชีวิต 2) ให้มีอาหารที่เหมาะสม 3) มีเสรีภาพ 4) คุ้มครองชีวิตที่เป็นปกติสุข

(Robert Stewart (com.) The Penguin Dictionary of Political Quotations, Middlesex: Penguin Books, 1984, p.116.)

15. จุดมุ่งหมายและหน้าที่แห่งรัฐ : ทรรศนะของแจkobเสนและลิปแมน

ทรรศนะของนักรัฐศาสตร์ร่วมสมัย 2 คน ดังกล่าวมีดังนี้ คือ 1) ให้สังคมมีความสุข 2) ความผาสุกส่วนบุคคล 3) ส่งเสริมความผาสุกส่วนรวม 4) ส่งเสริมคุณธรรม

15.1 จุดมุ่งหมายที่หนึ่ง : จัดการให้สังคมมีความสุข เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องดูแลคุ้มครองรัฐคือประเทศชาติหรือสังคมส่วนรวม 1) ไม่ให้ถูกเบียดเบียนย่ำยี จากภายนอก 2) ให้มีความสุขสงบภายใน 3) ให้ได้รับความยุติธรรม (fairness, justice)

15.2 จุดมุ่งหมายที่สอง : ส่งเสริมความผาสุกส่วนบุคคล ซึ่งมุ่งให้สุขภาพ (สุขภาพร่างกาย) และสบายใจ (สุขภาพจิต) ค่อยังเจกชน คือระดับจุลภาค คือยอมให้มีเสรีภาพและสิทธิขั้นมูลฐานในฐานะเป็นพลเมือง (citizens)

15.3 จุดมุ่งหมายที่สาม : ส่งเสริมความผาสุกส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับพระพุทธศาสนา ที่ว่า "ปราชญ์ มหุตตม" คือ "ความสุขของราษฎรเป็นของเลิศโดยแท้" เป็นมุมมอง (perspective) ในระดับองค์รวมหรือส่วนรวม (collective whole) คือยอมหมายถึงการได้ผู้นำ ผู้บริหารที่ดีและมีความสามารถยอมดำเนินการต่างๆ เพื่อให้เกิดความผาสุกในส่วนรวม

(Jacobsen and Lipman, op.cit., pp.15-16.)

15.4 จุดมุ่งหมายที่สี่ : ส่งเสริมคุณธรรม การที่รัฐมีจุดประสงค์ในการส่งเสริมศีลธรรมอันดีงามของราษฎร จะเห็นได้จากการที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษกไว้ว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรมเพื่อประโยชน์สุขของมหาชนชาวสยาม"

16. จุดมุ่งหมายของการสถาปนาสหรัฐอเมริกา

16.1 (Declaration of Independence) ซึ่งร่างขึ้นโดยทอมัส เจฟเฟอร์สัน และได้รับความเห็นชอบโดยรัฐสภาแห่งทวีป (Continental Congress) ในวันที่ 4 กรกฎาคม ค.ศ. 1776 (พ.ศ.2319) ระบุว่า การสถาปนาประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดจากการเชื่อมั่นใน "ความจริงที่ปรากฏชัดในตนเอง" (self-evident truths) ได้แก่ 1) มนุษย์เกิดมาทัดเทียมกัน 2) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสิทธิ "ติดตัว" ได้แก่ 1) การมีชีวิต 2) การมีเสรีภาพ และ 3) การแสวงหาเพื่อได้มาซึ่งความสุข (pursuit of happiness)

(James Flynn and William Dunham, *American Political Documents*, New York: Monarch Press, 1966, p.27.)

จุดมุ่งหมายดังกล่าวเป็นคำยืนยันมุ่งมั่นช่วงต้นแห่งการประกาศอิสรภาพจากการยึดครองของจักรวรรดิอังกฤษ

16.2 จุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริกาที่จะปรากฏในรัฐธรรมนูญอเมริกันซึ่งประกาศใช้ 11 ปี ต่อมา มี ดังนี้ 1) เพื่อสถาปนาความยุติธรรม 2) เพื่อความสงบสุขภายใน 3) เพื่อให้ประเทศปลอดภัยจากการรุกราน 4) เพื่อส่งเสริมความผาสุกของราษฎร และ 5) เพื่อคงไว้ซึ่งเสรีภาพ

(Péter H. Odegard and Victor Rosenbaum, *Documents and Readings in American Government*, New York: Holt, Rinehart and Winston, 1961, p.151.)

16.3 ในเรื่องจุดหมายของชาติอเมริกันนี้ ประธานาธิบดีอเมริกัน คิวเวิร์ท ดี. ไอเซนฮาวร์ ผู้อยู่ในตำแหน่งระหว่าง 1952-1960 แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นชุดหนึ่งให้ชื่อว่า "คณะกรรมการว่าด้วยจุดมุ่งหมายแห่งชาติ" (Commission on National Goals) ซึ่งให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ แสดงทรรศนะออกมา คือ จุดมุ่งหมายภายในประเทศ

(*Goals for Americans*, American Assembly: Columbia University, 1960, pp.3-23.)

ผลงานของคณะกรรมการดังกล่าวระบุว่าจุดมุ่งหมายของชาติอเมริกันมีดังนี้

- 1) เกี่ยวกับปัจเจกชน ต้องส่งเสริมศักดิ์ศรีของพลเมือง สนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพ และให้โอกาสในการแสดงออกอย่างมีความรับผิดชอบและมีประสิทธิภาพ
- 2) ความเสมอภาค ต้องยึดหลักความทัดเทียมกัน ห้ามการกีดกันสตรีและการเหยียดผิว
- 3) กระบวนการประชาธิปไตย จะต้องส่งเสริมกระบวนการประชาธิปไตย โดยเฉพาะในการแสดงออกซึ่งนานาทรชนะก่อนนโยบายสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการเลือกผู้แทนของตน
- 4) การศึกษา ต้องมีการปรับปรุงให้ดีขึ้นในทุกระดับและทุกสาขา
- 5) ศิลปวิทยาการ ต้องส่งเสริมทั้งด้าน 1) ศิลปศาสตร์ และ 2) วิทยาศาสตร์ทางด้าน

วิทยาศาสตร์ควรเน้นการวิจัยขั้นมูลฐาน

6) การเศรษฐกิจแบบประชาธิปไตย (democratic economy) ระบบเศรษฐกิจควรเป็นแบบกระจายกว้าง (diffused) และมีดุลยภาพ การกระจายกว้าง เศรษฐกิจต้องไม่จำกัดอยู่ในอำนาจของบรรษัทหรือสหพันธกรรมกรไม่กี่แห่ง

การมีดุลยภาพ คือ บุคคลมีโอกาสในการเลือกงาน เลือกสินค้าและบริการต่าง ๆ และหากมีปัญหาขอยอมรับวิธีการต่อรองแบบหลายคนร่วมกัน (collective bargaining)

7) ความเจริญทางเศรษฐกิจ เศรษฐกิจควรเติบโตในอัตราสูง แต่ให้เป็นไปตาม ก. เกณฑ์แห่งการเป็นเศรษฐกิจแบบเสรี ข. ไม่ให้เกิดเงินเฟ้ออย่างมาก

8) การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ

17. วัตถุประสงค์ของรัฐในรัฐธรรมนูญอินเดีย

ในอารัมภบทของรัฐธรรมนูญของสาธารณรัฐอินเดีย เมื่อปี ค.ศ.1950 มีกล่าวถึงจุดประสงค์ของการสถาปนาสาธารณรัฐอินเดียไว้ดังนี้ คือ 1) เพื่อให้มีความยุติธรรมในทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 2) เพื่อให้มีเสรีภาพในการคิด การแสดงออกต่าง ๆ ในความเชื่อและการนับถือศาสนา 3) เพื่อให้มีและส่งเสริม ซึ่งสถานและโอกาสของปวงชน และ 4) เพื่อให้มีภราดรภาพ โดยเห็นศักดิ์ศรีแห่งเอกบุคคลและเอกภาพแห่งชาติ

(Norman D. Palmer. *The Indian Political System*, Boston: Houghton Mifflin, 1961, p.92.)

ข้อสังเกต รัฐธรรมนูญอินเดียเน้นความสัมพันธ์ใกล้ชิดเหมือนพี่น้องระหว่างคนอินเดีย (ภราดรภาพ) แต่ก็ปรากฏว่าอินเดียยังแตกแยกอยู่ด้วยปัญหาชนชั้นวรรณะ ปัญหาท้องถิ่นหรือพรรคพวกนิยม (communalism) และปัญหาความผิดแปลกในเรื่องภาษา เป็นต้น

18. บทสรุป

มนุษยชาติอุบัติขึ้นในโลกนี้กว่า 1 ล้านปีมาแล้ว แต่หลักฐานเชิงประวัติศาสตร์มีขึ้นภายหลังจากนั้นเป็นเวลานานมาก คือ มีขึ้นเพียงประมาณไม่กี่พันปีที่ผ่านมา ดังนั้น การกล่าวถึงแหล่งที่มาหรือกำเนิดของรัฐจึงต้องอาศัยข้อสมมติฐานหรือการวิเคราะห์เชิงทฤษฎี แนวคิดมีต่าง ๆ กัน เช่นว่าด้วยแรงผลักดันจากธรรมชาติ ซึ่งถือว่าการกำเนิดของรัฐถูกลิขิตไว้ล่วงหน้าเช่นเดียวกับเมื่อมีเมล็ด acorn ข้อมเติบโต ขึ้นเป็นต้นโอ๊ก ซึ่งเรียกกันว่า teleology คือ ถือว่าจุดเป้าหมายถูก "ลิขิต" หรือถูก "บัญชาสั่ง" ไว้ล่วงหน้าแล้ว ทำนองเดียวกับคำกล่าวที่ว่า "อะไรจะเกิดก็ต้องเกิด"

นอกจากนี้ก็มีแนวคิดหรือทฤษฎีอื่น ๆ อีก ได้แก่ ทฤษฎีสัญญาประชาคมและทฤษฎี
อภิปราย เป็นต้น

"Unless justice be done to others it will not be done to us."

Woodrow Wilson

Cf. Laurence Peter, comp.

Quotations For Our Time

London: Methuen, 1982, p.275.

"หากไม่แสดงความยุติธรรมให้แก่ผู้อื่น อย่าหวังว่าตนเองจะได้รับ
ความยุติธรรม"

วูดโรว์ วิลสัน

อดีตประธานาธิบดีอเมริกัน

19. ตัวอย่างคำถาม

- 1) ฟาโรห์ ปกครองประเทศโดยทฤษฎีหรือความเชื่ออะไร และ RA คืออะไร
- 2) อวตารเกี่ยวกับทฤษฎีกำเนิดรัฐอย่างไร
- 3) "ทิพยอาสน์เคยอ่อนแต่ก่อนมา" สัมพันธ์อย่างไรกับทฤษฎีการกำเนิดรัฐ
- 4) แมกนาคาร์ดีน ฉบับที่เก่าแก่ที่สุดอายุประมาณเท่าใด
- 5) พระจักรพรรดิฉู่ปุ่น มีสถานะอย่างไรภายใต้รัฐธรรมนูญปัจจุบัน
- 6) พระมหากษัตริย์ในยุคกรุงศรีอยุธยาทรงอยู่ในฐานะใดบ้าง
- 7) แนวคิดหรือทฤษฎีว่าด้วยที่มาของรัฐของผู้ใดซึ่งตรงกันข้ามกับทฤษฎีรัฐนิยม
- 8) สิทธิตามธรรมชาติกับภาวะธรรมชาติอยู่ในทฤษฎีอะไร
- 9) ชีวิตมนุษย์เชิงพุทธศาสน์ที่ว่า "โคตเค็ว โสโครก ป่าเถื่อน และอาชุสสัน" เป็นของนัก
ทฤษฎีผู้ใด
- 10) นักวิชาการผู้ใดที่สนับสนุนทฤษฎีอภิปราย
- 11) จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของรัฐตามแนวของม็องเตสกีเยอ เน้นประเด็นแรกอะไร

- 12) จุดมุ่งหมายของสหรัฐอเมริกาตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญอเมริกันข้อแรกคืออะไร
- 13) คไวท์ ดี. ไอเซ็นเฮอว์ มีความสำคัญอย่างไร
- 14) จุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับ 2550 มีอะไรบ้าง

"Good nature and good sense must
ever join; To err is human, to forgive divine."

Alexander Pope

Cf. James B. Simpson, comp.

Simpson's Contemporary Quotations

(Boston: Houghton Mifflin, 1988), p. 62.

"อุปนิสัยโดยทายเป็นสมบัติและโดยสามัญสำนึกที่ดีต้องไปด้วยกัน
การทำผิดพลาดหลังเป็นปุถุชนวิสัย การให้อภัยเป็นเทพลักษณะ"

แอลเอกซานเดอร์ โป๊ป